

Self-Reflective
Hendrik &
Paula Kerstens

'Hendrik passes on'

Onder redactie van/Edited by
Maartje van den heuvel

Self-Reflective Hendrik & Paula Kerstens

 BOOKS

Contents

Preface 6

Soberness in Dutch light 8
Maartje van den Heuvel

Catalogue 18

As a daughter and subject
in the light of the Dutch
portrait tradition 92
Paula Kerstens

Catalogue (continued) 102

Chronological
overview 179

Inhoud

Voorwoord 7

Soberheid in Hollands licht 9
Maartje van den Heuvel

Catalogus 19

**Als dochter en subject
in het licht van de Nederlandse
portrettraditie** 93
Paula Kerstens

Catalogus (vervolg) 103

**Chronologisch
overzicht** 179

What started as a father's series of portraits of his daughter, and then became a play on early Netherlandish portrait painting, has gradually moved into a new phase. The daughter and model, Paula, since grown up, has been taking over the direction for some time. Now she has taken over the artistry from her father, too. 'As a parent, you actually borrow your child from life. Now it's time to give her back,' says father Hendrik Kerstens. The Paula series has therefore slowly changed over time into a series of self-portraits. With the photo studio as 'Denkraum' and historical portrait painting as its frame of reference, it is a photographic exploration of female identity in the Low Countries.

From family photography to portraiture

It initially began as a glorified form of family photography. Overwhelmed by the intensity of parenthood, Kerstens wanted to use photos to freeze moments in the everyday flow of his daughter's life. Aware of the speed at which life passes by, he wanted to capture memories, preventing them from simply disappearing into oblivion. Thus far, it was a well-trodden path in photography used by many. Early photographs of Paula still have a documentary slant. They often mark moments in the growing girl's life: a broken arm, the day she got braces, the time when she was badly burned in the sun.

The fact that his photography reflected elements of early Netherlandish painting was something Kerstens only realised when others pointed it out to him. He was fascinated. Did his tendency to portray his daughter soberly lie in his genes, like his artistic predecessors? He depicts his daughter with a neutral, sometimes even surly look, rather than in romantic, glamorous or idealised fashion. The compositions are often sober, and in most photos Paula is lit against a dark background in which no details can be discerned. Kerstens' 'hereditary' tendency will have been nurture rather than nature, however: the outcome of living in a certain visual culture and cultural sobriety. After all, this shapes how we value and interpret certain attitudes, facial expressions and styles, and thus whether

we adopt or avoid them. Be that as it may, in the photographs that Kerstens took and carefully selected of his daughter, a continuous visual play on the characteristics of Dutch portrait painting unfolds.¹

Kerstens' photos also bear kinship with the same historical portraiture through the choice of attributes from everyday life. Whereas historical paintings from other European countries are likely to feature mythology, the court or the Bible, Dutch art often depicts the kitchen, an ordinary street, a rough sandy path or a farmyard. The everyday, domestic nature of Kerstens' photos also reflects the fact that they were actually taken at home. The objects in the photos, such as plastic shopping bags, a vacuum cleaner hose, aluminium foil, shaving cream or a mop, come directly from the Kerstens family's own household. The luxury that can still be discerned is mainly the luxury of pastry, captured in a doily or a bag of whipped cream. Baking is one of Hendrik's hobbies. The fact that an allusion to a French wig as a symbol of courtly luxury is made using something as banal as a toilet roll fits perfectly into the centuries-old aversion in the Low Countries to the conspicuous display of power.

Unlike the Renaissance painters, the photographer no longer has to concern himself with *trompe l'oeuil* or otherwise depicting things as though they were real. That is why photography was invented. Like the Old Masters of the Dutch portrait and still life, however, Kerstens does focus on light. He positions it such that none of the beauty of the face escapes the viewer. As with painting, simple materials can suffice, and here, too, the ordinary is good enough. The way the light falls, together with the choice of printing and presentation technique, maximises the viewer's enjoyment. Although Kerstens also uses artificial light, the way in which natural daylight enters the window is still an important guideline.

Shifting artistry

A gradual change occurred in the Paula series. Paula grew up and became more involved in the way she was portrayed. Since *Hairnet* (p. 41), taken in 2000, the computer screen no longer faces the

¹ See earlier publications, Hendrik Kerstens (text Maartje van den Heuvel), *Paula*, Deventer (Thieme Art) 2010; Martin Barnes et al. *Hendrik Kerstens: Paula – Silent Conversations*, Antwerp (Ludion) 2013.

Wat begon als een reeks portretten die een vader van zijn dochter maakte en vervolgens een spel werd met de vroeg-Nederlandse portretschilderkunst, is geleidelijk overgegaan in weer een nieuwe fase. De dochter en het model, Paula, is volwassen geworden, nam al langer steeds meer de regie over. Nu neemt ze ook het kunstenaarschap over van haar vader. 'Als ouder mag je eigenlijk je kind lenen van het leven. Nu is het tijd om haar aan het leven terug te geven.' Stelt vader Hendrik Kerstens. De serie Paula is daardoor langzaam veranderd in een reeks zelfportretten. Met de fotostudio als 'Denkraum' en de historische portretschilderkunst als referentiekader, is het een onderzoek in fotografie naar de vrouwelijke identiteit van de Lage Landen.

Van familiefotografie tot portretkunst

Aanvankelijk was het een veredelde vorm van familiefotografie. Hendrik, overweldigd door de intensiteit van het ouderschap, wilde momenten in de alledaagse stroom van het leven van zijn dochter met foto's stilzetten en vasthouden. Bewust van de snelheid waarmee het leven voorbij stroomt, wilde hij momenten doen stollen om ze niet zomaar voorbij te laten gaan en in vergetelheid te laten verdwijnen. Tot zover is het een bekende wijze, waarop fotografie door velen wordt gebruikt. De vroege foto's van Paula hebben nog een documentaire inslag. Ze markeren vaak momenten uit het leven van een opgroeiend meisje: een gebroken arm, het moment dat zij een beugel kreeg, een keer dat zij hartstikke verbrand was in de zon.

Dat zijn fotografie een wisselwerking met de vroeg-Nederlandse schilderkunst aanging, kwam in eerste instantie door dat anderen hem erop wezen. Dat fascineerde Kerstens. Zat het in zijn genen dat hij net als zijn schilderende voorgangers zijn dochter sober verbeeldde? Parallel hieraan beeldt hij zijn dochter eerder af met een neutrale soms zelfs stuurse blik dan romantisch, glamoureuze of idealiserend. Eveneens in lijn daarmee zijn de composities vaak sober en licht Paula in de meeste foto's op uit een duistere achtergrond waarin geen achtergrond of details zijn waar te nemen. Wat Kerstens

vermoedde als erfelijk, zal eerder *nurture* dan *nature* zijn, het gevolg van leven in een bepaalde beeldcultuur en culturele nuchterheid. Dit maakt immers dat wij bepaalde houdingen, gezichtsuitdrukkingen en stijlen op een bepaalde manier waarderen en duiden en daardoor aan-nemen of vermijden. Hoe het ook zij, in de foto's die Kerstens van zijn dochter maakte en zorgvuldig selecteerde, ontvouwde zich een voortdurend visueel spel met de karakteristieken van de Hollandse portretschilderkunst.¹

Verwantschap met diezelfde portretkunst hebben de foto's van Kerstens ook, door de keuze voor attributen uit het gewone leven van alledag. Waar historische schilderkunst uit andere Europese landen vaak refereert aan hof, bijbel of mythologie, verwijst de Nederlandse kunst eerder naar de keuken, een gewoon straatje, een niet nader gedefinieerd zandpad of het boerenerf. Dat de foto's van Kerstens een alledaags huiselijk karakter hebben, heeft ook te maken met het feit dat de foto's ook daadwerkelijk in huis worden gemaakt. De attributen als een plastic boodschappentassen, een stofzuigerslang, aluminiumfolie, scheerschuim of een dweil in de foto's komen ook rechtstreeks uit het eigen huishouden. De luxe die er nog wel in de foto's zit, is vooral de luxe van de banketbakkerij, waar de taartranden en slagroomzak naar verwijzen, wat een liefhebberij van Hendrik is. Dat een toespeling op een Franse pruik als symbool van hoofse luxe wordt uitgevoerd door middel van iets banaals als wc-rollen, past weer heel goed in de oude traditie van afkeer in de Lage Landen van duurdoenerij van de macht.

Met *trompe l'oeuil* of anderszins het weergeven alsof het echt is, hoeft de fotograaf zich anders dan de renaissance-schilders, niet meer bezig te houden. Daarvoor is de fotografie uitgevonden. Wel focust Kerstens zich net als de schilders van de oude Hollandse kunst van portret en stillevens op het licht. Hij probeert dit zó krijgen, dat niets van de schoonheid van het gezicht de kijker ontgaat. Net als bij de schilders kan het gaan om eenvoudige materialen en is ook hier het gewone goed genoeg. Hoe het licht valt, maakt samen met de keuze voor de afdruk- en presentatietechniek het genot

¹ Zie eerdere publicaties, Hendrik Kerstens (tekst Maartje van den Heuvel), *Paula*, Deventer (Thieme Art) 2010; Martin Barnes e.a. *Hendrik Kerstens: Paula – Silent Conversations*, Antwerpen (Ludion) 2013.

Bathing Cap 1992

Red Rabbit II 2009

Red Rabbit v 2009

Red Rabbit IV 2009

Auteurs Colofon

Maartje van den Heuvel (1967) is conservator fotografie bij de Bijzondere Collecties van Universitaire Bibliotheken Leiden. De Leidse fotocollectie is de oudste fotohistorische fotocollectie van Nederland en vormt hart van het kenniscentrum aan Universiteit Leiden voor geschiedenis en theorie van de fotografie. In 2018 promoveerde ze aan de Leidse universiteit in de kunstgeschiedenis op haar proefschrift *Picturing Landscape: Contemporary Photography, Collective Visual Memory and the Making of Place in the Netherlands*. Ze treedt regelmatig op als gastcurator voor tentoonstellingen bij musea in binnen- en buitenland, zo ook bij deze tentoonstelling *Hendrik & Paula Kerstens: Self-Reflective*.

Paula Kerstens (1987) is kunsthistoricus en de dochter van Hendrik Kerstens. Sinds haar vijfde staat ze regelmatig op de foto als model van het kunstproject dat zij samen met haar vader ten uitvoer brengt. In 2017 studeerde zij af aan de KU Leuven met haar masterthesis over de relatie tussen negentiende-eeuwse portretfotografie en barokschilderkunst. Ze geeft lezingen voor binnen- en buitenlandse culturele instellingen en schrijft artikelen over de samenwerking met haar vader voor internationale tijdschriften en vakbladen. Bij tentoonstellingen over hun werk speelt ze een actieve rol in de totstandkoming.

Zie voor de complete serie *Paula* online:
Digital Collections van Universiteit Leiden op
digitalcollections.universiteitleiden.nl

Dit boek verschijnt ter gelegenheid van de gelijknamige tentoonstelling in Museum Hilversum, van 8 april t/m 25 juni 2023.

Uitgever

wbooks, Zwolle
info@wbooks.com
www.wbooks.com

Fotografie

Hendrik & Paula Kerstens

Tekst

Maartje van den Heuvel
Paula Kerstens

Vertaling

Vivien Collingwood

Ontwerp en productie

Typography Interiority &
Other Serious Matters, Den Haag

Lithografie

Pieter Reinink

Druk- en Bindwerk

Drukkerij Wilco

© 2023 WBOOKS, Zwolle / de auteurs

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeleenvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

De uitgever heeft ernaar gestreefd de rechten met betrekking tot de illustraties volgens de wettelijke bepalingen te regelen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de uitgever wenden.

Van werken van beeldende kunstenaars aangesloten bij een CISAC-organisatie is het auteursrecht geregeld met Pictoright te Amsterdam.

© c/o Pictoright Amsterdam 2023.

ISBN 978 94 625 85577

NUR 646

Omslag

Golden Cake Hat 2022 (voorzijde)

Pimp Up Towel 2006 (achterzijde)

Tentoonstelling en boek zijn gezamenlijk samengesteld door Museum Hilversum en Universiteit Bibliotheken Leiden.

MUSEUMHILVERSUM

Universiteit
Leiden